

БИЛТЕН

БРОЈ 5

МАЈ 2009

УТИЦАЈ ПРАВИЛНЕ НЕГЕ ПРИПЛОДНИХ ОВАЦА НА СМАЊЕЊЕ СМРТНОСТИ НОВОРОЂЕНЕ ЈАГЊАДИ

Према истраживањима, од укупног броја ојагњене јагњади, смртност се креће између 20 и 25%. Већина угинућа се деси током првих 7 дана живота. Ово представља огромну штету како за сваку фарму, тако и за овчарску индустрију у целини. У уобичајеним условима производње, било би нереално очекивати да се смртност сведе на нулу, међутим, уз правилно гајење и уз добру праксу у кључним моментима репродуктивног циклуса, број угинулих јагњића може да се знатно смањи. Циљ да се смртност сведе на 10% је достижан за већину произвођача.

НЕГА ПРЕ ПАРЕЊА

Смртност се може смањити, чак и пре зачећа. Добре репродуктивне и здравствене методе како за овце, тако и за овнове, могу да спрече касније проблеме током сезоне јагњења. Посматрање и одабир оваца треба да почне пре парења. Овце са лошим вименом или било којим другим физичким недостацима (лоше ноге, уста... итд) требало би одвојити пред почетак парења. Да би се предвидела нова сезона, могу се користити подаци из претходних година. Овце које се нису правилно понашале према јагњићима раније, које су имале проблема током јагњења или су, пак, имале низак ниво млека, вероватно ће и убудуће имати

сличне проблеме. Ове овце би требало да се издвоје из стада, да би им се онемогућило парење. Обично је мали проценат ових оваца, али су управо оне разлог због којих настају каснији проблеми. Уколико је проблем са овцама решив, изненађујуће је колико се проблеми са јагњењем могу умањити. Вођење и бележење података током године и касније њихово коришћење је веома исплативо током дужег периода.

Оцењивање телесног стања оваца и одвајање оваца непожељних за јагњење, наравно само уколико је то потребно, може да смањи дужину сезоне јагњења и да значајно смањи смртност.

Тестирање овнова за парење којим се утврђује да ли су спремни за сезону, такође може да смањи дужину јагњења. Маркирање овнова ће омогућити узгајивачу да зна када овце треба да се јагње и може помоћи у планирању наредне сезоне.

Сигурно је и да вакцинација оваца пре сезоне помаже у смањивању побачаја и преране смртности код јагњади.

НЕГА ПРЕ ЈАГЊЕЊА

Да би се овце искоришћавале на прави начин морамо водити рачуна о њима. Ово је посебно важно у току последњег триместра када фетус највише расте и када се дешава синтеза ткива. Од највеће је важности исхрана током 30 до 45 дана пред јагњење. Унос енергије је најбитнији фактор, посебно у стадима са високом стопом јагњења.

Овце би требало да уносе 3% од њихове телесне масе суве хране. Недовољан унос енергије кроз храну ће за резултат имати мршаве овце, слабу јагњад, недовољну конзумацију колострума, као и смањену производњу млека током целе лактације. Количина селенијума, витамина Е, калцијума и фосфора би требало да буде у оптималним границама током касног периода пред јагњење. Чиста, свежа вода која није превише хладна треба да буде доступна и да се уноси по жељи и потреби овце. Процент сировог протеина у исхрани би требало да буде од 11 до 12% (у сувом облику).

Прехрамбени адитиви као што су ласалосид и антибиотици могу да помогну код здравствених проблема оваца и јагњади и тако да смање смртност. Вакцинација оваца која се првенствено врши због цревних болести, требало би да се уради током последњег триместра. Стрижа оваца пред јагњење је такође добар метод који смањује смртност јагњади. Уколико се ова метода примени, често се приметити да су овце боље мајке, мање је изгледа да легну на јагње, да траже склониште за јагњад; стрижа помаже и у одржавању чисте околине како за саму јагњад, тако и за овце. Такође, вуна која се добије пред јагњење је вреднија.

НЕГА ТОКОМ ЈАГЊЕЊА

Најчешћи узроци угинућа код јагњади су хипотермија, изгладнелост, упала плућа, пролив, трауме при јагњењу и незгоде. Уколико се ови узроци могу спречити, смањићете смртност. Хипотермија и изгладнелост су тесно повезани. Јагње може да поднесе хладноћу уколико није мокро, тј. уколико нема ветра или промаје, али и да му, при том, стомак буде пун. Уколико се неки од ових услова промени, јагње је аутоматски изложено високом ризику од хипотермије и изгладнелости. Овце морају да производе довољно млека, посебно када доје више од једног јагњета, како би сва јагњад

имала исте шансе да преживе и порасту. Здравом виме и добром исхраном су кључ успеха у производњи млека.

Одговарајући унос колострума што је пре могуће после јагњења је веома важно и помаже у превентиви болести. Колострум садржи антитела за разне болести које се могу наћи у стаду, или пак за болести за које су претходно дате вакцине, тако да игра веома важну улогу у сузбијању разних обољења.

Чистоћа просторија, вентилација и умерен проток ваздуха су веома битни у спречавању упале плућа и пролива. Уколико су проблеми као што је Е. коли или пнеумонија стални и поред добрих услова, узгајивач се мора консултовати са ветеринаром да би се пронашли узроци и развио програм заштите.

Тешкоће приликом јагњења изазивају стрес, па може доћи до повреда јагњета које, врло лако, могу да доведу до појаве болести или чак угинућа. Уколико одређене овце или распарни овнови имају често оваквих проблема, онда би их дефинитивно требало одстранити из стада.

Узгајивач би требало да има оштро око током сезоне јагњења. Редовне контроле јагњади могу да спрече непожељне појаве. Нормално и здраво јагње треба да се осећа добро. Такво јагње треба да се протегне кад устане, да буде радознано и свесно околине. Његова исхрана мора да буде добра и квалитетна, што обично захтева дојење на свака 2 до 3 сата. Измет такође треба да буде нормалан и регуларан. Здрава јагњад не дишу убрзано, док је телесна температура у границама нормале (између 38 и 39,8 °C).

ШТА ЈОШ ТРЕБА УЗЕТИ У ОБЗИР

Уколико је узгој добар, значи да имате добре програме исхране и здравља. Следећи корак треба да буде усмерен ка смањењу смртности кроз генетску

селекцију. Преживљавање јагњади се не сматра високо наследном генетском особином; међутим, уколико одгајивач одржи континуитет, добри резултати ће убрзо доћи. Селекција је једино практично и дугорочно решење за повећање процента преживелих јагњића како на индивидуалном, тако и на националном нивоу. Праћење резултата и њихово коришћење је пракса која се вишеструко исплати. Такође, укрштање врста може да да тренутне резултате када је у питању проценат јагњића који преживе и успеју да одрасту.

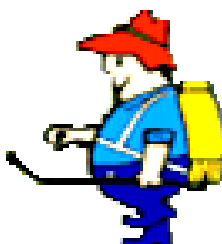
Да сумирамо – уколико желите да повећате број јагњади, треба да се придржавате следећих правила:

- Имајте добар програм за овце у периоду пре залучења;
- Обратите пажњу на исхрану и здравље током касне трудноће;
- Одржавајте чистоћу у обору, добро га проветравајте, али без прекомерне промаје;
- Побрините се да јагњад уносе довољно колострума;
- Развијте здравствене програме који су усмерени на одговарајуће групе оваца;
- Одаберите овце које су се раније лако јагњиле, биле добре мајке и имале добру производњу млека;
- Одбаците овце које су било када имале неке проблеме;
- Укрштајте расе и групе када вам то одговара.

дипл.инж. Биљана Алексић, сточарство

ВИРУСНА И ФИТОПЛАЗМАТСКА ОБОЉЕЊА МАЛИНЕ

Малину заражава око 30 врста вируса, који смањују родни потенцијал малињака, као и квалитет плодова. Ови вируси се преносе лисним вашима, нематодама и поленом.

Најзначајнији вируси које преносе лисне ваши су: вирус некрозе црне малине (BRNV – Black raspberry necrosis virus), вирус шаренила листа малине (RLMV – Raspberry leaf mottle virus), вирус пегавости лишћа (RLSV – Raspberry leaf spot virus), вирус хлорозе нерава малине (RVCV – Raspberry vein chlorosis virus) и др. Нематодама (родови Xiphinema и Longidorus), а често уједно и семеном и поленом преносе се: вирус прстенасте пегавости малине (RRV – Raspberry ringspot virus), вирус црне пегавости парадајза (TBRV – Tomato black ring virus), вирус увијености лишћа трешње (CLRВ – Cherry leaf roll virus) и др. Поленом, а често и инфицираним алатом за орезивање се преносе: вирус жуте кржљавости малине (RBDV – Raspberry bushy dwarf virus), вирус црточавости дувана (TSV – Tobacco streak virus), вирус мозаика јабуке (ApMV – Apple mosaic virus).

Симптоми се разликују, а испољавају се на листовима који се увијају, попримају жућкасте, односно светло зелене пеге, остају ситни, неразвијени и деформисани, а биљке обично остају слабије бујности и заостају у развоју. Симптоми су најизраженији у пролеће, а како у лето температура ваздуха расте имају тенденцију маскирања. RBDV доспева у семе биљке поленом и онемогућава развој коштуница, тако да се плодови спаруше.

Хемијска контрола вирусних обољења није могућа. Сузбијање је фокусирано на избор здравог садног материјала, изоловању нових засада како од старих засада тако и од дивљих жбунова, контролу инсеката преносиоца вируса (када је то могуће) и уништавање оболелих садница (једина мера код RBDV).

Кржљавост рубуса, обољење изазвано фитоплазмама, које заражава све малине, у прошлости је причињавало велике штете у малињацима. Током 50-

тих и 60-тих година забележене су епидемије у скоро свим европским земљама. Симптоми су танки, увијени изданци са јаким латералним гранањем које формира тзв. „вештичје метле“. Преноси се на перзистентан начин цикадама из рода *Macropsis* (најважнији вектор у Европи је *Macropsis fuscula*). Има велику потенцијалну економску важност, јер у случају епидемије штете могу бити велике.

дипл. инж. Слободан Томић, заштита
биља

КОРОВИ У МАЛИНИ

Сузбијање корова односи се како на мере неге тако и на мере хемијске заштите. Малчирање у години садње, перманентно међуредно гајење усева и плевљење може умањити потребу за интензивном хемијском заштитом. Међутим, доступна је неколицина врло ефикасних хербицида за одржавање малињака. Хербициди се сврставају у више категорија, у зависности од циљне групе биљака код којих се примењује (широколисни корови насупрот травнатим), у зависности од периода примене у оквиру различитих врста корова (пре појаве корова или по избијању корова) и специфичности (хербициди широког спектра са потпуним дејством или оних који се примењују код одређених биљних врста).

Површине већ закоровљене вишегодишњим коровима треба избегавати за подизање малињака, а у случају да се то ипак уради, потребно је те корове уништити пре дубоке обраде земљишта применом препарата на бази glifosata (Roundap, Glifol, Glifosav, Boom-efekt, Dominator) у дози од 6-12 l/ha препарата. Корови су најосетљивији на дејство тоталних хербицида у фази најинтензивнијег раста и развоја (15-30 cm).

У већ подигнутим засадама, могуће је

направити избор препарата, у зависности од коровске флоре. Napropamid (Devrinol 7-10 l/ha) се користи у пролеће, третирањем земљишта пре ницања корова или после обраде, уз инкорпорацију од 2-5 cm. Добро делује на многе једногодишње корове и неке широколисне, док има слабо дејство на пиревину, сирак из ризома, тарчужак, татулу, мртву коприву, помоћницу, паламиду, попонац, ренику. Из тог разлога добро га је комбиновати са fluorohlordionom (Racer, Resent, Ares – 1-3 l/ha за засаде до 3 године старости, односно 4l /ha за засаде преко 4 године старости). Поред употребе земљишних хербицида, корове у малини се могу контролисати и након њиховог ницања, употребом bipirilidnih хербицида применом између редова: parakvata (Gramoxone, Galop – 3 l/ha, када је закоровљеност мања или када доминирају широколисни корови, и то у фази 4 листа, односно 5 l/ha када је закоровљеност јака или када доминирају усколисни корови, и то када су 8-15 cm висине) и dikvata (Reglone forte – 4-6 l/ha када су корови висине 10-15 cm, а најкасније 28 дана пред бербу). Усколисни корови се могу сузбити и применом fluazifop-p-butila (Fusilade super – 4-6 l/ha, третирањем када су корови у фази 3-5 листова, а најкасније до почетка цветања малине).

Укупан ефекат хербицида долази до пуног изражаја уколико се примењују на тај начин што се једне године употребе одређени хербициди са добрим дејством на одређене корове, а наредне године хербициди са бољим дејством на заостале корове. На тај начин долази до комплементарног дејства хербицида на присутну флору.

дипл. инж. Слободан Томић, заштита
биља

ВОЋЊАК – РАДОВИ У МАЈУ

У мају буја вегетација.

Коров треба уништавати плитком обрадом, а земљиште одржавати у растреситом стању. У малињацима такође је неопходна стална борба против корова. Земљиште треба одржавати у растреситом стању, искључиво плитком обрадом.

Из кореновог врата воћака избијају изданци. Треба их уклонити до саме основе.

Саднице засађене у јесен или пролеће, ако су се примиле и бујају, знак је да ће брзо створити стабилан скелет. Ако се нека од садница није примила треба је извадити и празно место попунити на јесен.

У случају ретких падавина, заливати простор око младих воћака у првој години, сваких 10-15 дана. После заливања, када се осуши, разбити покорицу.

Уклањају се водопије. Оне црпе велике количине воде и хранљивих материја и понашају се као паразити биљке.

Пре бербе треба уклонити лозице на бокорима јагода, јер оне црпе храну из бокора која је потребна плодовима. Ако се на време отклоне, принос ће бити већи.

Потребно је у воћњаку додати последњу количину азотних ђубрива.

У мају је најчешће неопходно да се обави проређивање заметнутих плодова, мера којом се добијају сочни, укусни и крупнији плодови.

Оптимални приноси и добар квалитет плодова воћака, поред агрометеоролошких услова, исхране,

примењене агротехнике и неге воћака, непосредно зависе од броја плодова на родним гранчицама и целом стаблу. Број плодова и њихов правилан распоред на гранама и круни воћака треба да буде у сразмери са бројем и површином листова. Уколико ова сразмера није успостављена плодови спорије расту, остају ситнији, а квалитет јестивог дела плода је лошији.

Стабла преоптерећена родом заостају у порасту, прираст грана је слаб, гране преоптерећене родом се ломе, а цветни пупољци се не образују – то се одражава на смањену родност у наредној години.

Преобилно заметање плодова може да се јави код свих воћних врста. Штетне последице на квалитет плодова и родност испољавају се нарочито код јабуке, крушке, брескве, кајсије и шљиве. Код других воћака последице преобилног заметања плодова нису тако штетне, али су присутне.

Код стабала која су преобилно заметнула плодове обавља се проређивање које у зависности од воћне врсте може да се изврши на два начина: механичким уклањањем плодова или третирањем хемијским средствима.

Јабука. Неке сорте јабуке (златни делишес, грени смит) склоне су преобилном заметању плодова и наизменичној родности. Обилност цветања, услови за опрашивање и оплођење специфични су за сваку годину. После прецветавања централни плодови у цвасти гроњи јабуке брзо расту, дршке плодова су зелене и не отпадају после прецветавања. Периферни плодови, настали из исте цвасти после прецветавања, уколико су услови за опрашивање и оплођење били лошији заостају у порасту у односу на централне плодове, а њихове дршке 5 до 7 дана после прецветавања почињу да жуте, суше се и отпадају. Отпадање плодова може да буде толико изражено да крајем

јуна месеца у бившој гроњи остане само централни плод. Преостали плодови, уколико је цветање било обилно, могу да обезбеде добар принос и квалитет плодова.

Кад су услови за опрашивање и оплођење повољни, периферни плодови у гроњи се нормално развијају, а лисне дршке остају зелене. Уколико 10 дана после прецветавања нема промена на лисним дршкама, а плодови расту и развијају се нормално, треба приступити проређивању плодова.

Корективна резидба у фази развоја плодова, непосредно после прецветавања, може да се обави скраћивањем или уклањањем гранчица са плодовима тако да се круна мало растерети. У каснијој фази није препоручљиво вршити резидбу.

Механичко проређивање плодова може да се обави код појединачних стабала или у мањим воћњацима коришћењем малих маказа којима се секу дршке плодова у круг око централног плода, где у цвасти има више од 2 заметнута плода. Овакво проређивање је споро, али је веома добро, јер се у круни остави равномерно распоређен оптимални број плодова.

Бресква. Проређивање плодова брескве у суштини представља корекцију резидбе. Примена дуге резидбе доприноси да на воћкама остане већи број цветова, а њихова већа бројност привлачи већу посету пчела. Поузданост опрашивања и оплођења је већа, а заметање плодова је боље.

Проређивање плодова обично се изводи 35-40 дана после пуног цветања, а то је доба када више нема опасности од појаве касних пролећних мразева. Прво се уклањају плодови близанци, затим ситни и оштећени.

Кајсија. Проређивање плодова кајсије се

обавља од тренутка кад они достигну крупноћу већег лешника, док не нарасту до величине осредњег ораха. Најпре се проређују стабла раностасних сорти, затим средњестасних и најзад позних сорти кајсије. Размак између плодова на грани зависи од просечне масе плодова сваке сорте. У крупноплодних сорти оставља се размак од 7 до 10 цм, у ситноплодних око 5 цм, а у сорти које имају средњу крупноћу плодова од 6 до 8 цм. Размак је нешто мањи у плодова који се налазе у вршном делу воћке, јер они добијају више хранљивих супстанци него плодови у нижим деловима круне. Ова мера се примењује искључиво за робу која је намењена за тржиште свежег воћа.

Крушка. Проређују се, али не све сорте. Јунска лепотица се обавезно проређује, јер замеће много плодова. Ако се не проређује даје ситне и неугледне плодове и следеће године слабо роди.

Одбацивањем дела плодова преоптерећених воћака постиже се бољи и равномернији распоред осталих плодова. Остављени плодови добијају веће количине органских и неорганских супстанци, јер воћке обезбеђују мањи број потрошача. Добивају се плодови уједначеније крупноће.

дипл. инж. Мирјана Остојић, воћарство

ИСКОРИШЋАВАЊЕ ЛУЦЕРКЕ И ЦРВЕНЕ ДЕТЕЛИНЕ

Луцерка и црвена детелина представљају вишегодишње крмне легуминозе од највећег значаја за производњу кабасте сточне хране у нашој земљи. Луцерка је биљна врста која живи 5-7 година а црвена детелина 2-3. Лимитирајући фактор у заснивању луцеришта је рН вредност

земљишта (не подноси кисела земљишта испод 6,5), док црвена детелина може да поднесе и нижу рН .

Искоришћавање луцерке. Искоришћава се косидбом и испашом.

Укупан број откоса у току године одређен је временом скидања првог откоса, а може одредити и опоравак самог луцеришта ако је у слабој кондицији изашло из зиме.

Први откос треба обавити у фази бутонизације и почетка цветања што значи од 1.-10.маја.

Фенофаза се одређује на основу броја и дужине младица на круни луцерке. Када 50% круна има младице дуге два до три сантиметра , што одговара почетку цветања .

Други откос у фази почетка цветања који доспева од 15-20 јуна , трећи у фази пуног цветања (20-25.јула) а четврти у фази почетка цветања (20-30. августа).

Пети, последњи откос, се коси од 20-30.октобра и њиме се више чисти луцериште од инсеката и глодара како би се смањила њихова популација током зиме. Оваквим начином искоришћавања може се добити 15-20 t/ha сена.

Висина косидбе треба да буде 5-6 сантиметара. Нижа косидба може довести до оштећења круне а висока косидба на неравном терену и полегнутом луцеришту доводи до губитка органске масе.

Искоришћавање црвене детелине. Користи се у зелено свежем стању или као конзервисана (сено, сенажа, брашно, силажа).

Испаша се врши најчешће у систему детелинско-травних смеша ,у фази бутонизације.

За справљање сена детелину треба косити у време пуног цветања примарних

цвасти.Каснија косидба усовљава смањење сирових протеина и повећање сирове целулозе. Оптимална фаза кошења црвене детелине је кад се појави око 20-25 % цвасти.

Справљање сенаже : Покошена зелена маса се остави да провене , док се садржај суве материје не повећа на 40-60%, потом се маса уситни а потом сабија са циљем истискивања ваздуха и стварање анаеробне средине.

Оваква крма задржава свежину а природан боја .мирис и хемијски садржај сенаже се незнатно мењају.

Силажа се најбоље справља од травно – детелинске смеше , с обзиром да неке траве (јежевица ,безосни власен, мачији реп) садрже знатно више суве материје, што је силирање нарочито значајно. Када је једна трећина биљака у фази цветања, смеша детелина и трава се може силирати без икаквих додатака. Маса за силирање мора да провене и да влажност буде од 65-75%.

дипл. инж. Ненад Нешовић, ратарство

ПРЕГЛЕД ЦЕНА СА ЗЕЛЕНЕ, КВАНТАШКЕ И СТОЧНЕ ПИЈАЦЕ У КРАЉЕВУ - 24. АПРИЛ 2009:

П О В Р Ћ Е			В О Ћ Е			ПИЈАЧНЕ ЦЕНЕ СТОКЕ	
Производ	Зелена	Кванташ	Производ	Зелена	Кванташ	Производ	Цена (дин/кг)
	Цена (дин/кг)	Цена (дин/кг)		Цена (дин/кг)	Цена (дин/кг)		
Целер	80	50	Банана	100	95	Телад женска	255
Брокола	200	-	Грејпфрут	100	90	Телад мушка	285
Кромпир црвени	30	15	Лимун	100	75	Јунад до 300 кг	170
Парадајз- Македонија	200	160	Ананас	200	160	Јунад више од 480 кг	160
Краставац-Турска	180	120	Јагода	250	220	Краве за клање	110
Празилук	100	60	Киви	130	100	Прасад до 25 кг	220
Купус	70	50	Поморанца	80	60	Јагњад	-
Тиквице - Италија	150	-	Јабука – Грени Смит	150	105	Двиске	-
Шаргарепа	70	50	Крушка виљамовка	200	160	Овца	-
Спанаћ	50	30	Орах	350	/	Овнови	-

